

2. Č Á S T

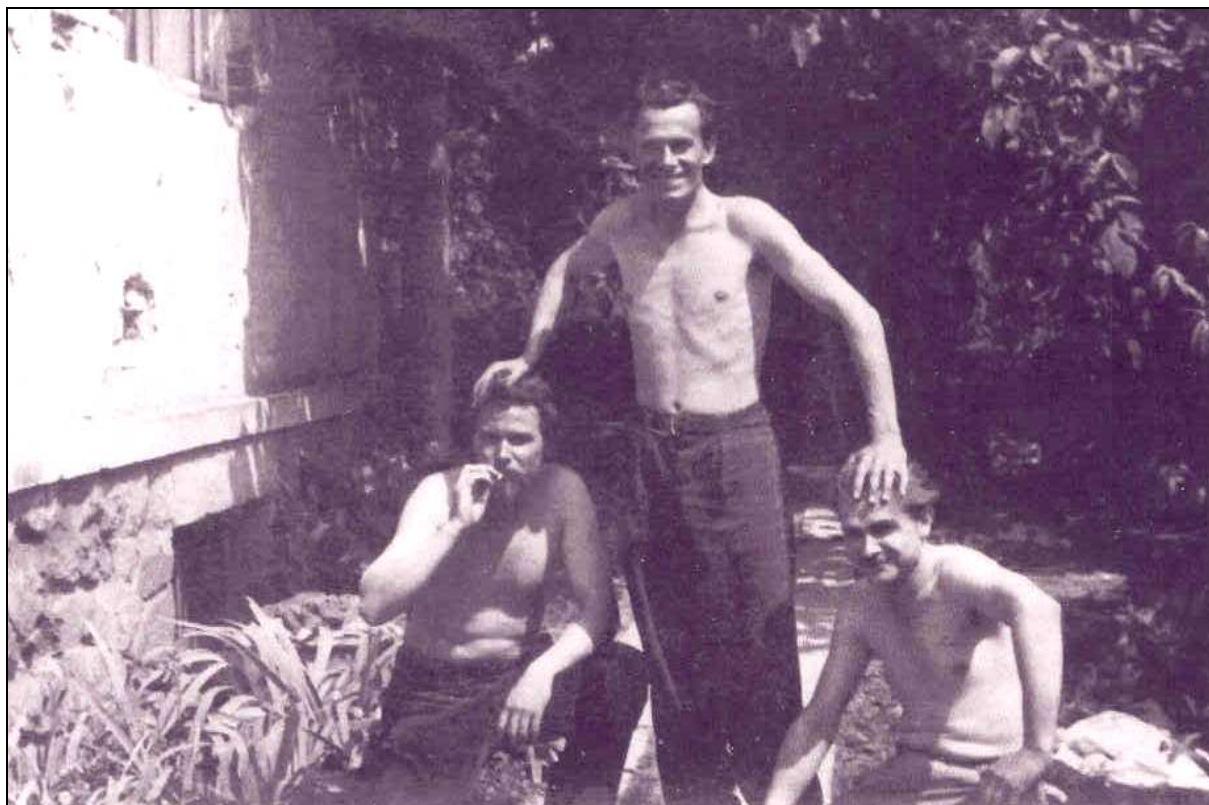
NAŠE SETKÁNÍ

Vladimír Vašíček o Bohumíru Matalovi (a sám o sobě)

Studoval jsem na Akademii výtvarného umění v Praze a můj zájem byl po studiu zde zůstat. Měl jsem široký okruh přátel (výtvarníků) a Brnu jsem nevěnoval příliš velkou pozornost. Prakticky jsem odsud nikoho neznal. Po únoru 1948 se situace radikálně změnila, perspektiva možnosti zůstat v Praze se ztratila, využil jsem ohlášené výhody o zkrácení studia na AVU, zaviněné zavřením vysokých škol za války a požádal jsem o uznání absolutoria. Bylo mi vyhověno, ovšem diplom jsem obdržel až za rok, v roce 1949. „Naštěstí“ jsem se už koncem roku 1948 stal řádným členem SČVU a mohl jsem započít samostatnou dráhu výtvarníka. V dané situaci se dalo jedině z Prahy odejít za manželkou do Svatobořic (v mé představě na kratší čas). Proto jsem obrátil pozornost na Brno a požádal o členství v uměleckém spolku Aleš. Bylo mi přiznáno ihned kandidátství. Snažil jsem se v nepředvídaté situaci alespoň dočasně zakotvit v Brně, respektive vztahem k Brnu. Při první členské schůzi spolku Aleš mi „padl do oka“ pohledný mladík, který kouřil čibuk. Byl jsem informován, že je to Matal. Vzpomněl jsem si, že jsem viděl v časopise Blok reprodukci jeho obrazu a snad četl recenzi k jeho výstavě v Brně se sochařem Ladislavem Zívrem v brněnském Domě umění. Představili jsme se a ihned mne pozval do ateliéru. Bylo to na České 1, v tom původním menším. Bylo tam tma a obrazy tmavé. Vzpomínám si na obrazy zátiší a autoportrét stojící s paletou v ruce. Příliš se mi to nelíbilo, ale vážnost přístupu k problémům byla cítit jak z jeho řeči, tak i z obrazů. Můj obraz byla živá barva, maximální svěžest udělaní, jeho obrazy byly „vyvixované“, barva špinavá, malba nedýchala. Čím víc jsme k sobě pocítovali přátelskou náklonnost, tím víc jsme se „utkávali“ v diskusi o problému OBRAZ - a vůbec umění. Myslím, že jsme si nakonec vzájemně něco dávali. On mně jistý konstruktivistický, tj. postkubistický vliv, já jemu zase jistý dynamický, barevně expresivní, rukopisně svěžejší přístup k malbě.

Můj kontakt s Brnem (konkrétně s Matalem a Jánušem Kubíčkem) a Prahou (s Jiřím Martinem, Richardem Fremundem, Ladislavem Dydkem, Karlem Vysušilem a později s Janem Kotíkem, Otou Janečkem, Jiřím Balcarem a Mikulášem Medkem), v Uherském Hradišti s Vladislavem a Idou Vaculkovými mi umožňoval trvalou konfrontaci v období dogmatického znásilňování. Drželi jsme při sobě a podněcovali jsme se

navzájem vydržet. Vzpomínám si, jak za naprosté nemožnosti obstarat si potřebné prostředky k životu a práci výtvarnou činností jsem se přihlásil na brigádu do uranových dolů v Jáchymově (prý se tam dalo vydělat a v této naději jsem se tam přihlásil na jeden rok práce pod zemí). Matal mi to vymluvil, že nesmím zklamat těch několik málo lidí, kteří věří v moji práci a on že je jeden z nich.

Richard Fremund, Vladimír Vašíček a Bohumír Matal, 1954

V roce 1955 jsme uskutečnili za sebou výstavy autorské v Brně ve Výzkumném ústavu architektury: Matal, Kubíček, Vašíček, Vaculka, což dalo podnět k založení skupiny. Tato skupina pak vystavovala v Kyjově v nemocnici na jaře 1956; to byla asi první výstava moderního kumštu vůbec po období socialistického realismu. Přihlásili se k nám teoretici Z. Kudělka, P. Spielmann, J. Zemina. Následovala výstava v Praze v Galerii „U Řečických“ v prosinci 1957, kde jsme dost výrazně dosáhli ohlasu a byli přijati se sympatiemi. Po vernisáži setkání s řadou pražských výtvarníků a teoretiků (Jan Kotík, Ota Janeček, Libor Fára, Richard Fremund, Karel Vysušil a další, dr. František Dvořák, dr. Arsen Pohribný, dr. Luboš Hlaváček, dr.N. Papoušková-Melniková a další). V Literárních novinách kladnou recenzi napsal Jiří Kotalík. Pak následovala v roce 1958 výstava celé skupiny v Brně u Barvičů na České ulici, jen kresby. Zdálo se, že skupina získává pozici, přes trvajícím automatismem popisného realismu na

svazových výstavách. Zvýšili jsme aktivitu, byli jsme všichni v nejtěsnějším vztahu a jako skupina jsme byli prezentováni na celostátní výstavě mladých v roce 1958 v Brně.

Následovala Matalova výstava (*Cyklisté*) v květnu 1959 opět u Barvičů a moje téhož roku v září ve stejné výstavní síni v Brně a předtím v širším výběru ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti. Myslím, že v tomto období jsme oba promýšleli otázky abstraktního umění, Matal se přimknul k tzv. „tašismu“. Rok 1960 znamenal pro oba nástup k „abstraktnímu“ projevu a bylo znatelné, jak Matalovy obrazy zesvětlely a uvolnily se v rukopise. Tím se vzdálil původné estetice Skupiny 42, jejímž byl poválečným členem.

Moje výstava v červnu 1960 v Domě umění v Hodoníně, kterou Matal navštívil, byla spojena s mým rozhodnutím vyvázat se ze skupiny kolem Matala. Přátelské kontakty se tím nepřerušily. Jeho ateliér, ten větší na České, byl nadále místem našeho setkávání a mnohohodinových debat o problémech nové malby. Bohužel dost často tam byla společnost, která neměla tak vážné zájmy a hledala spíš možnost pobavení místo hospody. Zazlíval jsem mu, že dovolí takovému množství lidí, skoro jako na nádraží, zabírat jeho drahocenný čas a prostor k práci. Přesto obrazy v jeho ateliéru přibývaly, maloval je asi v noci. Na druhé straně to byla pro něj výhoda, že byl „na ráně“ a vždy se našel někdo, kdo od něho něco koupil, byť často velmi levně. Také architekti mu zadávali úkoly a jeden čas pracoval i jako jevištní výtvarník.

Jeho finanční podmínky byly asi lepší než moje, za to však platil neklidem a rušivými vlivy mnohých návštěvníků. Aby je pobavil, vymýšlel si, že připravuje kolekce obrazů pro výstavy v zahraničí (Anglie, Francie, Jugoslávie) a sám tomu věřil, i když realizace takového podniku byla v té době téměř nemožná. Sestavené kolekce mi rád ukazoval a viděl jsem vlastně, že si vytvořil představu, jak by to vypadalo, kdyby se to přece jenom uskutečnilo.

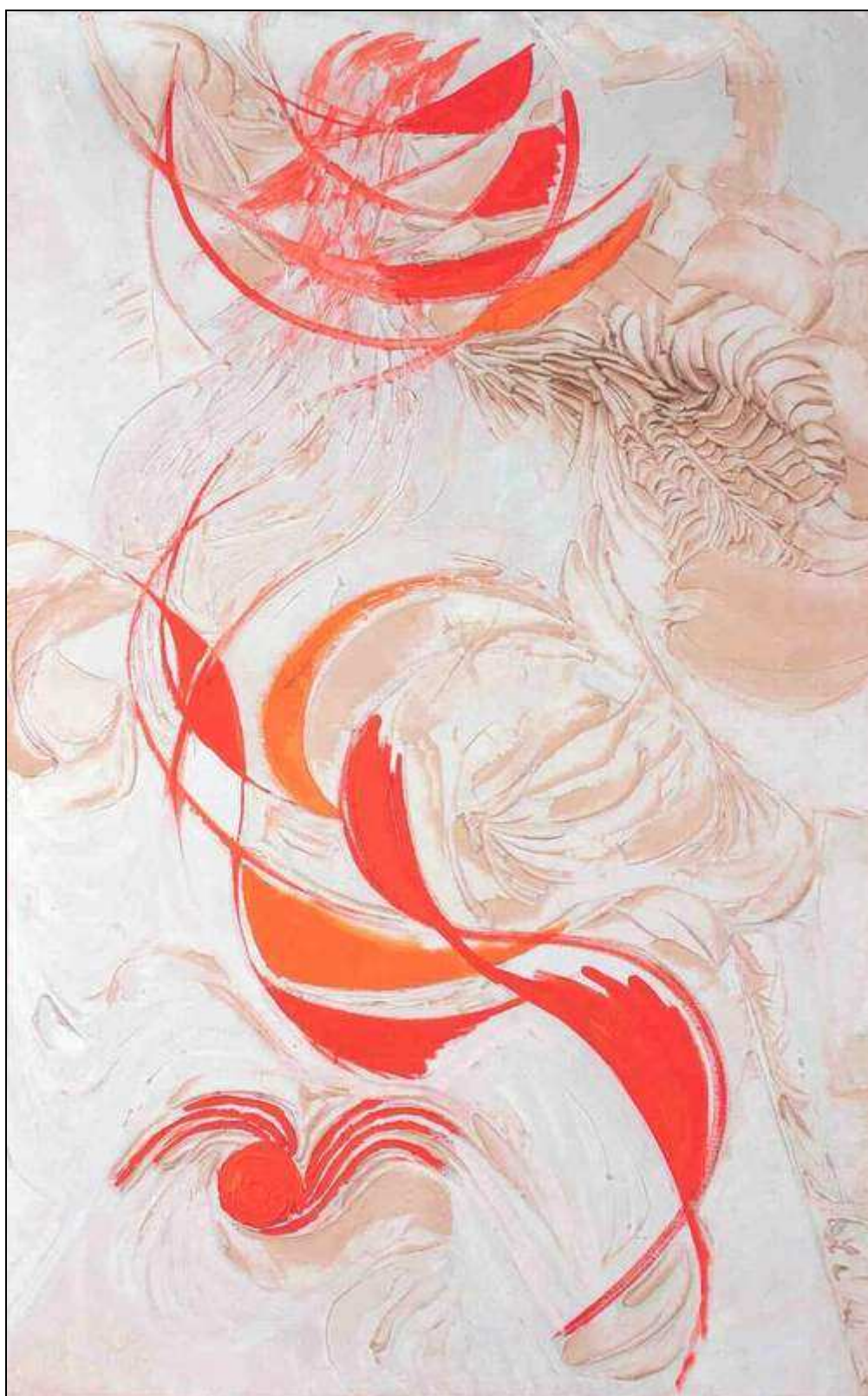
Výstav Brněnská bilance v prosinci 1966 v pražském Mánesu byla měřítkem toho, co Matal pro takzvanou brněnskou školu znamená: vedle Bohdana Laciny se jednalo o nejvýraznější projev. Bohumír Matal si byl vědom výsledků i problémů, a proto se potřeboval osudově rozhodnout: opustit Brno, uchýlit se do dobrovolné izolace, aby mohl tvořit soustředěně. Naše osobní kontakty ustaly, psal jsem mu nejméně jednou ročně, i když neodpovídal (jeho odpovědi jsem si jen představoval). Navštívil jsem ho v září 1977, zajímavé bylo, že jsme asi po sedmi letech

normálně pokračovali v debatě tam, kde jsme přestali. Měli jsme se rádi, vzájemně jsme respektovali to, o co jsme usilovali, i když z jiných předpokladů. Byli jsme přece jenom každý z jiného prostředí, na kvalitu jsme však měli shodný názor. Matal se nebál nekompromisně pronést odsudek těch, kteří si z výtvarného poslání udělali živnost nebo prostředek k oficiálním poctám. Naše obrazy (Matal, Kubíček, Vaculka, Vašíček) visí vedle sebe v Galerii výtvarného umění v Hodoníně a často před nimi vzpomínám na vše těžké a pěkné, co jsme spolu vytrpěli a zažili. Na jaře 1986 jsem se s ním naposledy viděl a pohovořil v Domě umění v Brně a pak jsem byl už jen na jeho pohřbu v Lomnici u Tišnova dne 14. Července 1988. Tehdy poprvé neříkal nic. Avšak jeho obrazy budou stále hovořit o tom, že měl rád život, krásu a pravdu. Nezapomenu na něho, neboť kus života jsme si vzájemně dali a tím se vzájemně podporovali a soutěžili v práci, které jsme oba věnovali život.

Tato vzpomínka byla zveřejněna ve sborníku „Takový byl Matal“, který sestavil Antonín Přidal - vydán v Brně v r. 1998.

R. Vašíčekovi jeho Matal
11/xi. 1955,

Vladimír Vašíček: Bílé ráno, olej 1966

TA BÍLÁ VŠUDE KOLEM ...

Oldřich Selucký

Můj vztah k dílu a osobnosti Vladimíra Vašíčka je natolik osobní, že se mi asi nepodaří, a ani se o to nebudu pokoušet, hledět na něj z odstupu, k ně-muž bude jiné nutit zasazení jeho díla do souvislostí výtvarné tvorby u nás. Snad se ale mezi řádky dostane obdiv k velkému dílu a úcta k statečnému životu tohoto malíře.

První souvislejší vzpomínky se váží k době, kdy jsem jako kluk "byl k ruce" mistru Vašíčkovi při opravě velké nástěnné malby na průčelí kyjovského kostela. Pro malíře, který odmítal dát svůj talent do služeb "normalizačního" úsilí totalitního režimu, to byla jedna z mála možností, jak materiálně přežít a uchovat si nezávislost. Vždy po skončení práce přešel Mistr na druhou stranu náměstí, z dostatečného odstupu si pozorně prohlížel odvedenou práci a upozorňoval na místa, která bude ještě třeba "dotáhnout". Byla v tom řemeslná důkladnost, která by mohla překvapit toho, kdo by znal jen nefigurativní Vašíčkovu malbu, v níž zaznívá především svobodný zpěv barvy a linie.

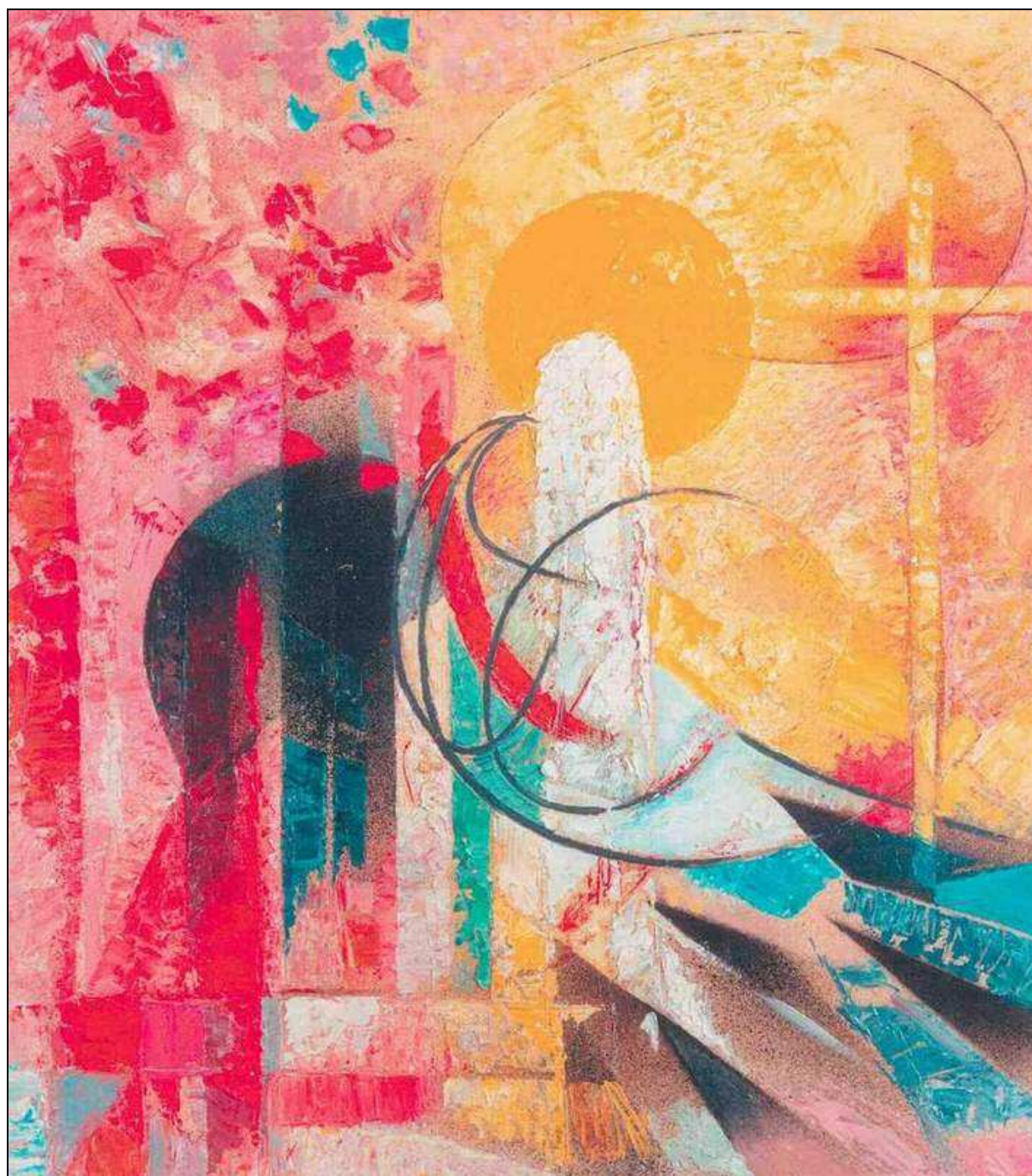
Jednou po návštěvě jeho ateliéru mi vysvětlil, proč tak mnoho z jeho děl obsahuje velké bílé plochy, zvláště v okrajových partiích jeho obrazů: "Každý, ať jakkoli abstraktní obraz, je podobenstvím vesmíru. A ta bílá barva všude kolem poukazuje na nesmírnost prostoru, v němž se odehrávají naše lidské děje. Kromě toho je bílá nikoli prázdno, nepřítomnost barev, ale plnost všech barev sjednocených v jedno - jak je to vidět na optickém rozkladu bílého světla v jeho součásti, třeba u oblouku duhy. Takže bílá barva, v níž a z níž se rozvíjejí barevné události mých obrazů, ukazuje, že náš pestrý svět má původ v prvotní stvořitelské jednotě vesmíru." Snažím se tlumočit jeho věty podle smyslu, tak jak mi zůstaly v paměti, ne doslovně.

Podobně jako z nesmírnosti prostoru čerpal inspiraci a posilu pro svou tvorbu i z nezměrných hlubin času. Častokrát se zmiňoval o archeologických objevech, které dokládaly, jak prastarým kulturním územím je ona

část jihomoravského regionu, kde malíř žil. Netřeba opakovat, že právě moerní výtvarné umění bylo svou touhou dopátrat se podstaty a prvotních zdrojů umělecké tvorby často dovedeno do blízkosti výtvarných projevů etnik označovaných jako "primitivní" a nechávalo se jimi i inspirovat. U Vašíčka nebyl jeho zájem o prehistorii regionu veden ani tak bezprostředně výtvarnými motivy jako spíše povědomím o jednotě kulturního a kultivujícího vzmachu lidstva, povědomím o neustávajícím sebespřesahování člověka, o kterém všechny jeho vskutku kulturní projevy svědčí. Víme, jak náročné bylo uchování povědomí o transcendenci lidského bytí v dobách, kdy strategií vládnoucího režimu bylo likvidovat osobnost člověka natěsnáním jedinců do uniformizující ulity sobeckých zájmů. Vašíček si byl vědom, jakou cenu za svou věrnost lidským, uměleckým a křesťanským hodnotám bude platit, a opakovaně ji platil.

Svůj umělecký osud spojil s oním velkým objevem 20. století, za který vděčíme především dvěma malířům, Vasiliji Kandinskému a Františku Kupkovi, totiž s nefigurativním malířstvím. Mnohokrát jsem ho slyšel opakovat, že "možnosti abstraktní malby ani zdaleka nejsou vyčerpány". Ale jedním dechem zároveň dodával, že "je třeba vrátit se tam, kde Cézanne, Van Gogh, Gauguin a další se začali vzdalovat skutečnosti". Lépe než kdo jiný tušil nebezpečí libovůle a výtvarného balastu, jemuž mnozí abstraktní umělci podlehli. Jeho obrazy z doby uměleckého zrání - krajiny, figurativní kompozice - ukazují, že sám si cestu zvládnutí řemesla a hledání vlastního jazyka v konfrontaci se skutečností poctivě prošlapal.

Padlo tady už slovo "křesťanský". Vladimír Vašíček vytvořil dílo, které má neoddiskutovatelný duchovní rozměr nikoli proto, že dokázal namalovat křížovou cestu. Nebo proto, že v některých jeho obrazech jako jediný "figurativní" prvek zazní motiv kříže. Vašíčkovo dílo je duchovní svým zrodem z niternosti tvůrce, je duchovní svým bezprostředním i symbolickým využitím výtvarných prvků - linie, plochy, barvy, je duchovní svým směřováním za hranice viditelné skutečnosti, je duchovní svou nabídkou kultivovat a propojovat na vyšší úrovni všechny, kteří se s ním dostanou do kontaktu. Vašíček dokázal ve svém díle i v životě spojit dvojí, tak těžko slučitelnou věrnost: modernímu umění i křesťanskému poselství o Kříži a Zmrtvýchvstání. Ve svých nejlepších dílech dokázal výtvarný prostor, vydobytý moderním malířstvím, prozářit velikonočním světlem. Snad i proto ta bílá všude kolem...

*Vladimír Vašíček : Křížová cesta , 1987
1. zastavení – Ježíš souzen*

Vzpomínka na malíře Vladimíra Vašíčka

Jiří Dunděra

Měsíc před svými 84. narozeninami zemřel malíř Vladimír Vašíček, který byl pro nás symbolem neústupnosti v hájení vlastního názoru a houževnatosti v uměleckém snažení.

Nebylo snadné pro absolventa pražské Akademie z roku 1948 prosadit svůj osobitý výtvarný výraz daleko od kulturních center v konzervativní slovácké vesnici, kde prožil celý svůj život.

Při zpětném pohledu se mi zdá neuvěřitelné, jak přes všechny překážky ze strany dogmatických ideologů, kteří ho soustavně obviňovali z formalismu a jiných podobných zločinů, dostaly se jeho obrazy do výstavních sál mnoha zemí tří kontinentů, do sbírek Národní galerie a staly se součástí českého moderního umění druhé poloviny dvacátého století.

Laskavý čtenář mi dovolí, abych byl trochu osobní, protože ve Vladimírovi mi odešel dobrý přítel, se kterým jsme se znali už od mých studentských let a tak jsem měl možnost poznat jeho dílo a názory, ale i ateliér a rodinu a mohl obdivovat jeho široký záběr zájmů, jeho vědomosti, které nikdy neulpívaly na povrchu. Jeho komentáře nepostrádaly ironii a jemný humor mu nechyběl ani v těch nejtěžších chvílích. Vladimír mi v nepravidelných intervalech, závislých vždy na době, po kterou jsme se neviděli, posílal lístky a dopisy s výstřižky a komentáři. Nikdy v nich nechyběly kritické glosy. Například:

*Jiří,
posílám ti podklady pro tvůj článek v Malovaném kraji. V článku nepiš kýčoviny pro lid, ale pro lidi, kteří to budou číst i po padesáti letech.*

Ahoj, Vladimír

Před pěti lety jsem tento dopis připomněl Vladimírovi, když jsem zahajoval jeho výstavu ve Vrbasově muzeu ve Ždánicích. Rok nato jsem v Kyjovských novinách v článku k Vašíčkovým osmdesátinám použil fotografii z vernisáže ve Ždánicích, ale v tiskárně omylem pod fotografií uvedli: VI. Vašíček na výstavě v Šardicích. Vladimír samozřejmě reagoval obra-tem:

6. 10. 99, den stávky lékařů

*Milý Jiří,
včera jsem byl v Kyjově, koupil jsem si Kyjovské noviny (říjen 99). Na straně 12. je tvůj článek. ... ještě štěstí, že jsi tam nenapsal Ostrovánky nebo Želetice.*

Rád bych tam sice vystavoval, ale nikdo mě dosud nepozval. Článek pošlu ing. Vladimíru Hozdeckému do Vrbasova muzea ve Ždánicích. Ten se podiví! Dále ve Slovácku ze dne 28. září 1999: Zakladatelem Školy umění (ve Zlíně) není Tomáš Baťa (1876-1932), ale jeho nevlastní bratr Jan Antonín Baťa (1898-1965). Školu založil v lednu (14.) L. P. 1939! Za měsíc odejel obchodně do Polska, pak emigroval do Argentiny. Jeho švagrová Marie Baťová ho pro majetkové spory nechala v New Yorku zavřít do kriminálu na několik měsíců. Byl to velký inspirativní genius, ve Zlíně rozvinul školství a kulturu. Tomáš Baťa pro kulturu moc nebyl, jen trochu pro architekturu...

*Srdečně zdravím a děkuji
Vladimír Vašíček*

To byl pravý Vladimír, který nikdy nepřehlédl žádnou ani drobnou chybu či omyl. Pokud znal fakta, upřesňoval informace a doplňoval známá fakta o ta neznámá. To byl jeho celoživotní postoj k pravdě. V přeschlém dopise z 27. 8. 99 reaguje na Slovácký rok:

...Slovácký rok výborný, pro mne koncert v kostele (po Jízdě králů na náměstí) byl vrcholem. (Mistršínský chrámový sbor vedený Petrem Varmužou.) Tebe jsem tam neviděl... Výstava u Ježů vypadala solidně i při malých prostorových možnostech. Sobotní průvod krojovaných byl monumentální, mělo to však v detailech některé kazy (vkusnost a správnost oblečení). Kupodivu rozhlasový komentář byl uměřený, na to řvaní do amplionů jsem alergický, to bylo na SR v. r. 1995...

*A pozdravuj!
Vladimír Vašíček*

Poslední dopis, který jsem dostal, byl z 18. 8. 2003 s čerstvými dojmy z XVI. Slováckého roku:

Milý Jiří, je za námi vydařený SR 2003. Jsem rád setkání s paní Zdenou Jeřínkovou – psala mi před dvěma měsíci, že uvažuje o cestě do Kyjova. Chvilí jsem s ní hovořil na radnici i u stolu před radnicí. I setkání s Josefem Somrem mne velmi potěšilo. Krátký pohovor s ministrem Svobodou (představ si, že si mne pamatuje z nějaké vernisáže ve Zlíně před šesti sedmi lety). Je to sympatřák – do Kyjova zapadl... Pak jsme se Staňou obešli náměstí, nahlédli do kostela, pak na radnici na výstavu starostů města. Příložené plastiky měly špatné označení! Dívka v kroji a šohaj se zvednutou rukou je dílo z 50. roku Stanislava Mikuláščíka (nar. 4. 11. 1912), zemřel asi před 15 lety. Není to práce Zouharova. Dřevěný model kyjovského pomníku padlých je Rudolf Březa! (nemají to označeno). Jinak je výstava zajímavá. Toho vedra jsem měl ale dost, odejel jsem domů, manželka slavila 80. narozeniny, čekali jsme gratulanty.

*Zdraví
Vladimír Vašíček*

Kyjov, 17.srpna 2003

Vladimír měl široký rozhled a dovedl zasvěceně diskutovat o archeologii, paleontologii, filozofii, historii či literatuře. Pokud si vybral přátele, pak na celý život a pokud se octli v emigraci, nepřerušil s nimi písemný kontakt ze strachu jako ostatní. Patřil k nim spisovatel Milan Kundera žijící ve Francii, historik a filozof, profesor Sorbonny Dr. Zdeněk Vašíček nebo MUDr. Radek Kučera z Holandska a mnozí další.

Vladimír byl člověk pracovitý a tvořil nepřetržitě šedesát let. Tvořil do posledního dne a tak zůstanou některá plátna nedodělaná. Osamělý běžec či poslední idealista – jak ho nazývali novináři – odešel nenávratně za svými přáteli: nadaným malířem Václavem Chadem, spolužákem ze Zlína, Richardem Fremundem, kamarádem z Akademie, Jánušem Kubíčkem, Bohumírem Matalem, Vladislavem Vaculkou ze skupiny Brno 57, básníkem Ivanem Jelínkem, který mu věnoval svou Pálavskou ódu a svým vrstevníkem Pepíčkem Sedlářem, věrným druhem už od protektorátu, který ho předběhl pouze o pár měsíců. Nepochybuji, Vladimíre, že Tě čeká vybraná společnost, zatímco nám zůstávají vzpomínky na Tvé obrazy plné nádherných barev a dějů, někdy tajemné jako sám život.

Publikováno v září 2003 ve Žďánickém zpravodaji a použito 30. dubna 2004 při vernisáži první „malé“ posmrtné výstavy v Kyjově (Galerie Doma)

Vladimír Vašíček : Slavnost zvonů, olej 1970